

РОСТИСЛАВ ДОЛИНСЬКИЙ – НІМЕЦЬКИЙ МАТЕМАТИК, ЗАКОХАНИЙ В УКРАЇНСЬКУ ПІСНЮ

Серед людей, що найбільше доклалися до написання Григорієм Нудьгою монографії про світову славу української пісні в умовах тодішньої закритої залізною завісою системи, особливо виділяються два прізвища – Гошуляка з Канади і Долинського з Німеччини. Про першого відомо українській громадськості в основному завдяки його книгам¹ і активній громадській роботі. А от про Ростислава Долинського (Rostislaw Dolinsky), на жаль, лише коротко згадали².

Заочне знайомство розпочалося з листа Ростислава Долинського від 25 лютого 1957 р. до Григорія Нудьги: «Шановний громадянину (тут і далі слідуємо оригіналу – А. Б.) Нудьга! В голандській книгарні «Пегасус» купив я Вашу гарну книгу: «Пісні та романи українських поетів». Дуже сподобалась мені ця книга, яку я прочитав зараз... Я народився (02.05. 1905 – А. Б.) не на Україні, але був там як дітина до першої світової війни і аж до 1923 р., коли після Рапальського умовляння нас репатрійовано до Німеччини. Були у мене і українські родичі: мій дід з боку матері був з семі

¹ Гошуляк Й. Й свого не цурайтесь : спогади, листування, матеріали / Йосип Гошуляк. – Львів : Каменяр, 1995. – 590 с. + 16 арк. іл., 1 арк. портр.; Орав свій переліг. Йосип Гошуляк: від маминої пісні до вершин вокалістики / упорядник Марта Онуфрив. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія». – 911 с., іл.

² Нудьга Григорій : біобібліографічний покажчик / [упоряд. В. Івашківа, Р. Марківа, А. Вовчака ; передм. Р. Марківа] ; Львівський національний університет імені Івана Франка, Кафедра укр. фольклористики ім. Ф. Колесси ; Фундація ім. Г. Нудьги. – Львів, 2007. – 272 с., іл., фото.

Вороних з Полтавщини, з якої походив знаний математик Георгій Вороний і український поет Микола Вороний. Також було хоч віддалене свійство з сім'єю Забіла. Так бачите, що були стосунки до народної поезії. Мій дід співав багато народних пісень, а моя мама і я сам записали багато пісень, які чули колись на Україні». Далі в листі зроблено порівняння текстів пісень з записаними свого часу родиною Долинських. Слід зауважити, що на той час Долинський був вже достатньо відомим математиком, про що свідчить доповідь на Міжнародному конгресі математиків³.

Ще раз Ростислав Долинський згадав про свою рідню у листі, написаному 20 грудня 1966 р. після приїзду з XV Міжнародного Конгресу математиків, який проходив у Москві: «Мої родичи, дочки поета Олександра Сороки були в Києві, так, що я їх бачив, до Києва приїхала також моя інша кузинка, яка живе на Дону». Особливо цікавими в цьому листі є враження від мовної ситуації у Києві:

Я добре пам'ятаю, як було в Києві під час царя Миколая, коли тільки російська мова була державною, коли у всіх школах навчали тільки російську мову, коли всі написи і навіски були російські, а газети «Киевлянинъ» і «Киевская мысль» тільки від часу до часу друкували десь на останній сторінці маленькі повідомлення українською мовою. Тоді більшість народу розмовляла українською мовою, її було чути скрізь, особливо на Печерську, на базарі, в «Критім ринці». На Хрещатику, де пані розмовляли по-російськи, було посядуть студенти в «Кафе Семадені» та балакають демонстративно українською мовою. А як після революції 1917 р. усі забалакали по-українськи, аж ті хто переше її називали «малоросійським наречіем», «хохлацким язюком». В 1943 р., коли Київ був в руїнах мало не всі розмовляли українською мовою. Розумію, що тоді в Києві залишився тільки, хто так любив своє місто, що не міг його покинути, незважаючи на руїни і окупацію. А тепер Київ має чисто українське обличчя, українська мова зробилась державною, всі написи на ній, але на вулицях чути більше російської мови... Я запитав двох киян, що це означає. «А у нас на Україні все більше говорять по-руськи». Я того не розумію: колись при царі російська мова була «книжною», а жива мова була українська. Тепер як би українська мова зробилася «книжною»,

³ Dolinsky R. Neuere Untersuchungen über Nullstellen der Abschnitte von Potenzreihen. Proceedings of the International Congress of Mathematicians 14-21 August 1958 / Rostislaw Dolinsky. – Cambridge at the University Press, 1960.

а люди все більше розмовляють російською мовою. Це мені зовсім не подобається.

А якій цивілізованій людині це може подобатися? Зауважу, що за 50 років, включаючи 20 років існування незалежної української держави, мовна ситуація суттєво не поліпшилася.

Уявлення про допомогу, яку добровільно, витрачаючи власний час і кошти, надавав українському літературознавцю Григорію Нудзі німецький математик з українським корінням Ростислав Долинський, дає фрагмент його листа від 24.08.1968 р.: «Сьогодні прийшов лист з Лондона. Ось його копія (подається копія листа англійською мовою). Значить мікрофільми вони зроблять, але не так же швидко, примірно через 3 місяця. Це дуже жаль, але що ж робити? В німецьких бібліотеках цієї книги немає. Є вона ще в Парижі в славянській бібліотеці, але там не роблять ні фотокопій, ні мікрофільмів». Зараз, в епоху інтернету, важко собі уявити скільки часу забрало у назагал зайнятої своїми математичними, і не тільки, справами, цієї благородної людини з'ясування можливості скопіювати так необхідну книгу заочно знаному йому вченому зі Львова. Книг, журналів, статей з бібліотек цілої Європи було скопійовано немало. Григорій Нудьга зберігав їх в тих опакуваннях, в яких вони пересилалися – на них до цього часу збереглися казенні штампи «переврено», «просмотрено». І що жаліти якись 3 (три!) місяці, втрачені на виготовлення фотокопії книги в Британському музеї, якщо потім вони пролежать до 6-7 місяців на «проверке».